

ده قى: (پښتو غمبهر) سې باح ه نځدهر له نوان باوه و وونى و شيعرييه تدا . . عه بدول ه زاق بیمار

دهم که لهو ههولره شاعیرک به نینک له بهردهست، و نه داده تاش؛ و نه یهک زادهی جیها نبینی و امان و ههست و هشی خیه تی و ناوی ناوه شيعر. لهم جره شيعرانهش تا ئستا چوار ک شيعری پکې ناوه و کونجکی دیاری کتېخانهی کوردی پ داگیر کردووه. یهک کیان که له بهردهستمدایه ک شيعری (خهون وا خی گ ایه وه) یه: 2004. ک شيعره که نهک هه ر بانگی تازه کردنه وه ددات، به کو هاواری که سېتی تاک و زا و بوړ و ژیرانهی دانه ره که شی دهکات.

له ههولر چه نډین شاعیری لوی وه کو: (نه نوهر مه سیفی، جهلال بهر زنجی، که ریم دهشتی، هاشم سه اج، د شاد عه بدول) و هی دی. ههولیان داوه له گه شه پللی باوی شيعری کوردی نه کهن و بتوانن له گه نه وه دا که دهنگی ئازادی خیان هه بېت. له کاروانی تازه یی شيعری دهوړوبهر دانه بېن و نموونهی ئاگادارییان به سهر بېاز و تېوانینه نه ده بیه کان (به تایبه تی هی بېژاوا) دا له بهر هه مه کان یان ه نگ بداته وه، به نام (سې باح ه نځدهر) وهک قاره مانه کانی نه فسانه ها تووه ته مه یدان و به پ ل داگرتن و هه ته رییه کی ته واو، ئا ای که سېتی تاکی خی هه کردووه. به زاد و که ره سته و چه کی خی له مه یدان خوازیدا است ها تووه و ده بې:

((حزیم نه کردووه وهک که س بم، که سیشم له بهر چاو نه گرتووه...)) (1).

له دنیا یه کی جه نجا ی پ له بزووتنه وه و شېش و ئایدی ل ل ژای گه یانندن و تېوانینی فله سه فه و هونه ر و نه ده بدا، ههول ددا چاو له که س نه کات. خی و خی باسک بوه شېن و بهر هه م په یدا بکات. نه نجامی نه م هفتاره ش هه ر به بهر هه مه شيعرییه که نیه، به کو بیر کردنه وه و نیشاندانی تېوانین، یان قسه کردنه له باره ی بېاز هه کی به شېواز کی پوخت و چ و به د و داو ب، نه مه ش له پ شکی ک شيعره کان و دیدار و وتوو ژه کانیدا وون و هوان و و له د و ههست و ژیریی خو نه ر ده کهن.

ئا یا له بن تارا و په شمیندا که شيعره کانی نادیار و نام و سهر سخت دیارن، خو نه ر ناکه و ته گومان له وهی که شاعیر هیچی وای

پښتانه و نهیتوانیوه فرمانی هره سهره کی شاعر، به ځکو نه ده به به ځ به ځ نه، که (که یان دن) ه؟ ئا یا نه و که یان دنه چیه؟ چ ځن به که ځ که و تووه و که یشتووه ته ځه ځ کی خو ځ نه؟ له بهر چی نه ش ځ وازه و بهم ځ ځ که یه دا ته ځ په ځ ده به ت؟

جار ځ پښه هه موو شته ځ نه وهی له و ځ شاعر دا ده یخو ځ نینه وه، با دا پښه راویش بن، هه موو وشه و ځ سته ی شاعر کردن و ځ نه چی نه فراندنیان به خو ځن و ئازاره وه پښه دپاره، شاعر به یه ځ سا ځ شاعر ځ کی دا ناوه و له و سا ځ دا له که ځ ی ژیاوه و خه ریکی پښه دا چوونه وه و هه ځ نانی چینی دیواری بووه، بینا سازی به که ش ساده و ساکار نیه، به هه موو که س نا کرته، نه و شاعر بووه ته ته ماری ځ امان و هه ست و به چوونی شاعر له و ماوه یه دا.

ځ نه که هه ند ځ له و شاعرانه ی به و ځ ځ که و ځ بازه دا ده چن، باکیان به وه نه به ت ده که یان چ ده که یه نه، یان نا؟ ځ نه که و ابزانن زمانی نه وان زمان ځ کی ئاسمانیه، له سهرووی ته که یشتنی خو ځ نه ره وه یه، نه مانه، یان و ځ نه ده نووسن، یان نه و به ره یه یان ته دا نیه، که ش ځ وازی تازه یان بکه یه نه ځ اده یه کی دا ه ځ نانی وه ها، که له ځ وخسار و له ناوهر ځ کدا نشان و شو ځ نه وار ځ به ده سته وه بدهن. به پښه وانه وه (سه باح ځ نه جدهر) ده نووس:

((هه و ځم داوه نه وهی له گیان و ناخی من ځ گیر بووه، بیگوازمه وه به گیان و ناخی کی ئاده میزاده کان، به و حکمه ته ی شاعر پاکیه تی ژیان ځ اده گرته.)) (2)

به ځام ځ ځ گای گواستنه وه که ی ئا ځ ځ ز و ئا شکرایه. نه و ئا شکرایی به ش له که نه وه له که ځ هوشته ی شاعر دا گونجاو بووه، چونکه زمانی شاعر، زمانی قسه کردنی ئاسایی نیه، هر له که نه وه هونه رگه لی ځ هوانب ځ ژری بوونه ته ه ځ ته گره له ته که یشتن ځ کی ئاسانی شاعر، به نمونه (استعاره) و (کنایه) و (تهوریه) ته اده یه کی مانای وشه و ځ سته ده گو ځ زنه وه ناوچه یه ځ، که ئاخوتنی ئاسایی جیاوازه، هه روه ها جار ځ کیش زمان باوه ش به ځ همزدا ده کات، نه وسا که سم و ش ځ وهی شته کان به ځ ځ ر ځ هه ځ ده ف ځ نه ځ که بینه مایه ی سه رسامی. نه مه ش به و ناوه که زمان چووه ته ئاسمانی که شف و که رامه تی س ځ فیئام ځ ز، یان و ځ اتی خهون و خهون دیتن، ځ ځ ژاوی (تهجرید) یش که هه و ځ ده دا له زمانی بنیاتی شاعر دا هه ځ قو ځ نانی ش ځ وه بابهت (ځ وخساری) په یدا بکات و ده ستکاری کردنی ش ځ وه به ش ځ ځ ش ده زان. له و ځ ځ که یه وه ده ق له ته که یشتنی خو ځ نه به دوور ده گرته، به ځام نه و ئا ځ ځ زی و ئا شکرایی به ش:

((له وانه یه به ته خهوش ځ له خهوشه کانی شاعر، نه گهر ها توو

نا ئاشكراييه كه مانا يهك له مانا تايبه تيه كاني داښتن و بهرنامه ي تايبه تي له گه ياندني شيعره كه دا نه بښت، به ځكو ده بښته ديوار ځك له بهر دم گه ياندن له ځوان دهق و خوښه ركه يدا، و اتا نيشان ځكي كاريگري نابښت، نه گهر هه بښت هم نيشانه كاريگريه ته نيا نا ئاشكراييه كه ځيه تي، يان نه بووني گه يشتنيه تي، نه وه ي ده ي ځ بريتيه له (بوونايه تي) شوه ي ځووتي، يان جوانكاريه په تيه كي. (3)

نا ئاشكرايي و تنه گه يشتن له شيعري تازه دا له دوو ځوه سره ده دا، يه كه زمان، دوو هم نيشانه و ماناكان و درې ځين.

له لايه ني زما نه وه

((شيعر بينايه كي زمانيه، به ځام بينا - زمان ځكي تايبه تيه، كه وا زمانه له ناو زماندا. به ځ زمان ټرك ځكي تايبه تي شيعرانه ي هه يه جياواز له ټركي ميديايي، ځاپرتي، ټاراسته يي، زاراوه يي و ټركه كاني تریش كه (جاكوبسن) ب زمان يدياري كړدووه، به ځام ټركي شيعرانه ي زمان به ته واوي لهو ټركانه ش دانه بښاوه، به ځكو به ه ځي بهرنامه ي شيعره وه به ځيان ده ځنځ، نهك به ه ځي بهرنامه ي درې ځيني ټاسايي زمانه وه، چونكه ځ شيعر هر (بوونايه تي) يه كي بيناسازي ځي ي نيه، و اتا وه كو هه ځنځ ځبازي تازه ده ځن نه نيشان و نه فرمان و هيجي نيه، نه وه ي هه يه تي ځيه تي ځ بهو بوونايه تي شيعرانه يه تي، هه روه ها بريتيه له ته نيا ځك هه ځوه شاني بيناكاني په يوه ندي، يان گه ياندني زمان، چونكه وه نه بښ هر دا بښان ځك له بيناكاني درې ځيني ټاسايي زمان ي باو به شيعر بزم ځردر ځت، نا، به ځكو درې ځين ځكي بځ هووده ييه.)) (4)

شاعيران ي ځبازي تازه گري ټو ناوه كه له سنووري هه ست و ژيريدا ناوه ستن و هر به (ديتن) ده ست هه ځناگرن، به ځكو ټوان (جيها نيني) ده كه نه مهرج و پښ و شځوازي ځبازه كه يان، چوارچځوه ي ديتنه كه يان له سنووري ژيري و ځځيكه وه ده ست پځده كات تا ده گاته ناوچه ي (خون) و ناواقعي و ديارد و ځووداوي كه س نه ديتوو.

و ځاتي خون ځشيعري، شيعري (سه باح ځه نجره) ه به ناوي ((خون وا ځي ځځايه وه)) ځيشي ټه دگار و ديما نه كاني ټو و ځاتي خونه مان - نه وه ي په يوه ندي به ژيان و ټه ده به وه هه يه - بځ ديار ده كات، كه ده نووس:

((ژياني ځسته قينه ته نيا له خوندا هي ځته. ټازادي ته واوي ل وهرده گير ځت. خون ياخي بووني به جهرگانه و ده نكي نا ځه زاييه له كار و ځووداوه نا به ځيه كاني ده سه ځات و ځمه ځگا.)) (5)

شاعير ټو جځره ځبازو ټايدالستيه تا ده گاته ناوچه ي خون، بهو

جیها نبینییه دا ٬ت ده ب٬ت که وه کو ش٬خی که شفران ده ب٬ به چاوی غیب
عشر و قورش ببین٬. وه کو ٬ه خنه گر٬کی ئم ٬٬بازه گوتوو یه تی:
(شاعیر ناب٬ته شاعیر هه تا جیها نبینییه شیعرانه کی. گشتییه کی
هه موو لا گره وه نه ب٬ت، چونکه دروستکردنی شیعر ده ب٬ و٬نه و ٬وانینی
هه موو خه لایق ب٬ت.)) (6) له ک٬شیعری (خه ون وا خ٬ی گ٬٬ایه وه) له
مه له کووتی یه زدانیدا چوار شیعری در٬ژ به ناوی (سرووش، بلیمه ت،
پ٬غه مبه ر، ز٬وان) ده بینن که هه ر چوار ٬ه گه زه کانی جیها نبینی
شاعیرن.

شاعیر بلیمه ت٬که، یان یه ک٬که له بلیمه تان. ده ب٬ سرووش وه ربگر٬ و
دهوری پ٬غه مبه ر ببین٬، ده ب٬ته ز٬وانی خزمه تی باره گای ئو جیها نه،
که وه کو (مندا ٬انی گه ٬ه که که مان) ی نه جیب مه حفووزی چیر٬کنووس و
٬٬ماننووسی میسری (با به گه وره) و وه چه کانی له نموونه ی پیاوانی
خودا و پ٬غه مبه ران سه رده م به سه رده م خه ریکی ژیا نی مر٬قن. ز٬وانی
ئ٬مه ش ب٬ چاکه ی ژیا نی مر٬ق ق٬٬ی ل٬ هه ٬ده ما ٬٬.

به دکارانی ش له (پا قزگه) ی دانتییه وه نه ها توون تا به ره و به هه شت
بچن، به ٬کو ئه وانه ژیا ن تا ٬ ده که ن:

((دوای ئه وه ی په یتوون به به رما ٬ی (پاشا) ٬ه تده ب٬

ئه سپه که ی چه واشه ناکر٬

زه ویش جه نگه ٬٬که پ٬ له ستایشکه ری

کیسه ٬ و چرا کوژ٬نه ره وه

بو٬ری ئه وه ده کا (ز٬وان) ب٬نه ناوی

نا ٬٬کییه کانی بینن

گومان ده ٬٬ من ماوم

ئوم ٬د٬کی نا یا بم به ختی گو٬ه کان ده که مه وه

نانی گهرم و باوه ٬ و زیندوو بوونه وه

له دیداری پیری حکمه ت ده یکه مه یادگار

ژیا ن جوانه

مندا ٬ه کان لاستیک ٬کی خه ت س٬ینه وه یان به دهسته وه یه

ئم د٬٬ه ده کوژ٬ننه وه

له شکرک٬شی ب٬ به رما ٬ی ئ٬مه یه

ته شقه ٬ه چییه کانی ش له پا قزگه وه نه ها توون.)) (7)

له گه ٬ ئه وه شدا ئه گهر به رجهسته کردنی ٬ه مزی پیاوانی خودا و

پ٬غه مبه ران به ناوی (جبلای، أدهم، جبل، رفاعه و عرفه) و ئه وانی دی

و چ٬نیه تی ژیا ن و باری م٬ژوویی و بیروباوه ٬ی خه ٬که که ٬ یالیزمانه

له چیر٬که که ی نه جیب مه حفووزدا به ه٬ما و لا ٬٬ پ٬شان درا ب٬ت (8)..

ئه وه شیعری (پ٬غه مبه ر) ی سه باح ٬ه نجه در گه شت٬کی س٬فیانه یه له ناو

وٲا تي هونهري شيعردا، وشه ٲهٲزارده و ٲسته ٲوخته تهوني وٲنهگهلي چيرٲكي خهون بينينهكه ٲهچن، تاكو بيكا ته ٲووناكي ٲٲي باوهٲي له دنيايهكي ناههواردا، هه ر خٲي ٲٲمان ٲوون دهكاتوه، كه دهٲٲ:

((ئه ٲه خودايه! من مرٲٲٲكي به باوهٲم، ٲمگهيه نه به درهوشانهوهي نووسين، ٲهيامبهرهكانيش مرٲٲٲي به باوهٲ و گهورهترين خهونبين بوونه.)) (9)

ٲٲغهمبهريش ٲٲشٲهوهٲكه جيهانبينيهكي تهواوي ههيه و دهٲوانٲته ٲٲستا و دواٲٲٲٲي مرٲٲٲايه تي، داواخوازي چاكه و دٲنيائي و باوهٲداري ٲٲاو دهكاتوه. ئهوه بوو (جوبران خهليل جوبران) كه سايه تي ٲٲغهمبهريكي له چيرٲكي (ٲٲغهمبهري) دا وٲنهكٲشا، كه وا قسه ٲٲخهٲكي (ٲورفهلين) دهكات، له شٲوهي ئايهت و ٲسته چٲ و خوتبه ٲٲله هونهري ٲهوانٲٲٲيدا باسي ژيان و مردن و كار و ٲهوش و سٲز و وهفاداري و ئاينداري و بهزهيي و ... تاد، دهكات.

((ٲٲغهمبهرايه تيش كردارٲكي تايهت نيه به تهنيا گهٲٲك و تاقه دينٲك، بهٲكو ههٲوٲست وهرگرته له جيهان به كهموكوٲي، ديار و ناديار، به مرٲٲٲ و گيانله بهر و ٲوهك و ٲٲگياننيهوه. له ٲٲغهمبهردا هه نيسيكي تاسه (سٲٲي) ههيه ٲٲههاي، له ياسادانه ر ٲٲقووٲايي ٲٲٲهوه و ٲٲكوٲٲكي، له زانا، ئاگاداري له تايه ته ندييهكاني بوونه وهران، له هونه ر مه ند، ئامانجداري به ره و جوانيي هه ره بهرز و ٲه رٲٲشي به ككردنهوهي مهمله كه تي هه بوون، له مٲسيقا، چنینهوهي ئاوازه ٲٲدهنگهكان له ويژداني ئازارباري زهوي و خٲري گٲگرتوو، ئاسماناني هاوئاههنگ تاكو ٲٲٲنه ناو سروودي گياننيهوه)). (10)

جا ئه گه ر ٲٲغهمبهري (جوبران) وه عز دابدات و قسهي نهسته ق و ئايهت به بهرگوٲي خهٲكدا بدات، ئهوه (سه باح) به وٲنه ٲه مه چٲري خهونكردني زادهي واقيع ئهوه ئهركه ئه نجام ده دا. كه ساني شيعره كه ي (ٲٲه نجه ر) بريتين له (باوكي سه رزهوي)، (سرووشزاده)، كه كيمي كاروان و مرٲٲٲاني سه ردهم، ٲه ناش لهم جيهانه ئاٲٲزه دا (ماٲي ٲٲكهس و كاري تا دٲخواز ٲٲريا) به، ژيانيش مه يداني ململاني و ههٲسوكهوتي مرٲٲٲه.

(باوكي سه رزهوي) كه (هاوٲٲٲي ساده و چاكه مان - ده توانٲٲ به ته تيكي نايابمان ٲٲبنووسٲ - 111) با به گهورهيه و جيهانه كه ي مه يداني ٲٲاوه، دروٲنه ي گياني گيانله بهران دهكات، خٲش و ناخٲش ململاني ٲٲوان ژيانخوازان و مردن له ٲهستا ٲوو ده دات، (مامز به گولله يهك مه مكي سروشتي له ده م ده رده هٲٲن - 105) و له ژيان ٲٲبهش ده ٲٲٲ، ههروه كو ئه م داٲٲشته جوانه وٲنهگهلي جوان جوان به و مانا به ده بينين

وهكو (ماسی بـیټی نان خواردن له نووکی قولا بـه ده بـه 105ل-).. (هه ټټ له چـټی بهرزبوونهوې خـ ډهـرځستن بهرامبهـر مهـرگـ... باـی له هـموو بایهـك نادا -107ل).

بهـام (سرووشزاده) كه سرووش یه كه نیشانه ی پـغه مبهـرایه تیـه (به ئەزموونی پاراو و ټووناکی دیدار و هـټی یـزدان -107ل) دـټـه مهـیدان (بـه بـهـنـگـرډنـی تـفـهـنـگـی ټـاو) تـاـکو ئـو ټـاو هـمهـرگـه ټـا بـگـیرـتـ.

سرووشزاده:

((به چاوساغی لهری ټټ شنایی

گه ټټ ایهوه (ما ټی پـه کـه س و کاری تا دـټـخـواز ټـ فریا)

ئـشق و کـه ټـیـی له دایـك بوو)) 109ل

ئـهـگـهـرچـی بهـدکاران له جیهاندا هـو ټـهـدهـن ژیان له مـرـټـا ټـا بـکـهـن. (قاووقیژ تهـنـگـهـتاوی هـهـټـا تن له شه قامی ناوهندی شار - بردیه ټـټـگـایـهـك ټـایـی نیشـان دا - ئەهریمـهـن له هـهـنـیهـی دا بهـزیوـی پـرـټـهـکانـی پـه کرد له پـټـوپاگـهـندـهـی نیاز) -118ل.

بهـدکاریهـکه هـمهـجـر و زـرـه، ژیان پـیرـزـه.. ئەوهـتا:

(ژیان زـټـټـټـکـه ټـزاو - شهـانـگـټـزـټـک ټـی دهـکـا تهـوه بـه دروستـکردنـی گولـله - هـهـر ټـټـټـهـی ټـستهـیهـکی نا تهـبا له تهـو ټـټـمان ټـمار دهـکات) 115ل.. هـهـروهـا:

(پاکی و جوانی مندا ټټان وهـکو ز ټټ له ناو دهـعبای (خـهـمـهـگـټـوو) دهـکاتـه نارنجـټـکی دووکهـټ. -121ل- لهـگـه ټـهـموو تهـم و تاریکی و تهـلبـهـند و کـټـسـپی ژیان، ئایا (سرووشزاده) هـشـیـنه و تووشی نا ئومـټـدی دهـبـټـت... نهـ، وهـکو له سهـرتـاپای شیعـرهـکهـدا بهـدی دهـکـهـم وا دهـزانـم که لهـگـه ټـاوهـټی ټـوونی خوداناسی شاعیردا کهـرهـسته هـهـره بهـرز و پا کهـکی گیانی ئادهـمیزاد به گو ټـهـکهـو ټـه که مـټـسیقایه:

(مـټـسیقا فریای ئارهـزووهـکانـمان دهـکهـو ټـه -112ل) هـوشـتی (فـټـین و مـټـسیقا) ئاواز بهـرهـو ئاسـمان بهـرز دهـکاتـهـوه، هـهـروهـکو (جوبران) لای وایه: (مـټـسیقا دهـنـگـدانـهـوهـی دهـنـگـی دنـیای دوو هـمه، شهـپـټـلهـکانـی له دنـیای نهـمـریهـوه که خودا لهـو ټـدا چاوهـټـوانی مـرـټـا دهـکات سهـر هـهـټـهـگـرن.) (11)

شاعیریش به ټووناکی ناو گیان و بهـهـټـی مـټـسیقا ټټ بهـدی دهـکات و بـه پـټـشهـوه هـهـنـگا و دهـنـټ:

((به یانی دواي به یانی باش و بهـرچاییهـکی ساکار

مهـشقی مـټـسیقام کرد.

هـنـگـی پهـلـکهـز ټټـینهـشم له ژوور ټټ

کرده سـټـزی شو ټـن و جـټـمهـټـشت

تهـختهـی کـټـټـبخانه بووه درهخت

به پردی پیاده ۱۱ یستم، به ئه وهی
بیرسم: ((به چی تده کوشین؟))
مسیقا گوتاری ئایینی خودا کا نه له چاره نووس ده پرسیت
نوژی پمغه مبره کان چ داوایه کیان تدایه .

ج- ۱۱۳

کۆتایی ئەم (بینن)ە، پاشان ئەو (جیهانبینیە)ی شاعیر لەو شیعردا ئەو چەند دۆڵەکی کۆتاییە کە دەوڵەت (کاتەکان)ی بیننە و بینن دەربازبوونە لە خەوند (قەسەکردن) و مایە شادیە کە (سرووشزادە بە دۆستایەتیمان ئازى بۆت!) 122.

پہرا و ناز:

- 1- خهون وا خئی گئی اییهوه: 2004. سه باح ه نجهدر، بـا وکراوهی دهزگای ئاراس، ژماره (251)، ههولـر.
- مانیفـستی شیعیـی - لایه ه (6). (پـشـه کیی کـشیـعه که).
- 2- مانیفـست - ل 10
- 3- محمود أمين العالم - في قضايا الشعر العربي المعاصر - دراسات وشهادات/ المنظمة العربية للتربية والثقافة والعلوم/ تونس 1988، لایه ه (29).
- 4- هه ر ئه و سه رچاوه یه.
- 5- مانیفـستی ههروهـا بـا وانه گـفـاری ئایـنده. دیدار کـ له گـه شاعیر. بهـ بـهـ بردنی: ئازاد ئهـ حمـهـد مهـ حمـوود، ژماره (56)، ئه یلوولی 2004.
- 6- کلودیل - تأملات في الشعر، لایه ه 117.
- 7- خهون، لایه ه (190).
- 8- نجیب محفوظ - رواية أولاد حارتنا، دار الاداب. ئهـ مـ مانـه دـی کـمهـانی تیرـیستی میسری له نووسهـری بهـ بـز کرم کرد، ئهـ وهـ بوو نووسهـر له تهـ مهـنی پیریدا و دواي وهـرگرتنی خهـاتی نـبـ و بوونی بهـ مایهـی شانازی وـاتهـکهـی، کهـوتهـ بهـر پهـلامارـکی دـاندانهـی چهـقـوهـشـنان. ئهـ وهـندهـی نهـ ماـبوو گیانی له دهـست بدات.
- 9- مانیفـست، ل (21).
- 10- د. علي شلق، النثر العربي، دار القلم، بیروت، ل. 215
- 11- هه ر ئه و سه رچاوه یه.